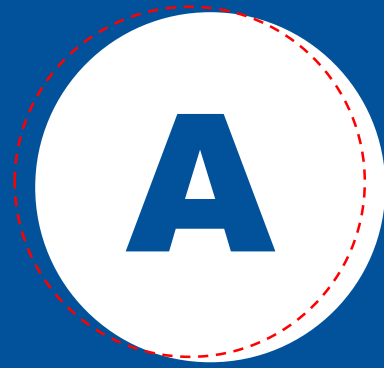

**WAR WSP
DYN' ÓLN
SKI+ ICY•**

**ODPOWIEDZIALNOŚĆ
ZA SZKODY W ŚRODOWISKU
ORAZ ZAGADNIENIA POKREWNE**

2 grudnia 2019 r.
Dr Dominik Wałkowski

AGENDA

1. Wprowadzenie – podstawowe pojęcia i podstawa prawna

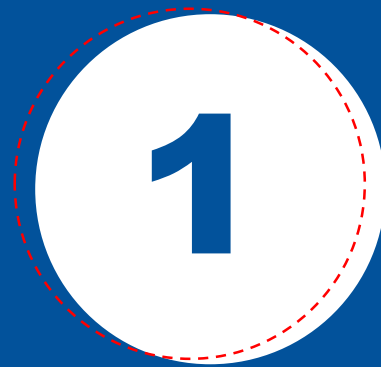
2. Odpowiedzialność cywilna

3. Odpowiedzialność na podst. ust. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie

4. Odpowiedzialność za zanieczyszczenie powierzchni ziemi

5. Zabezpieczenie roszczeń (nowość na podstawie ustawy o odpadach)

6. Podsumowanie

**WPROWADZENIE.
PODSTAWOWE POJĘCIA
I PODSTAWA PRAWNA**

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNA

KARNA

sankcje - środki o charakterze represyjnym
stosowane wobec osób fizycznych

CYWILNA

ochrona interesu prawnego
realizowana przez jednostki

ADMINISTRACYJNA

ochrona interesu publicznego
realizowana przez władzę publiczną

Pojęcia związane z odpowiedzialnością za szkody ekologiczne

Szkoda w środowisku

Czysta szkoda w
środowisku

Szkoda w środowisku *per se*

Zanieczyszczenie

Szkoda ekologiczna

Czysta szkoda
ekonomiczna

Szkoda w zasobach
naturalnych

Szkoda spowodowana
oddziaływaniem na
środowisko

1

ustawa z 13 kwietnia 2007 r.

o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie

(Dz. U. z 2019 r. poz. 1862)

- Odpowiedzialność administracyjna za szkody w środowisku

2

ustawa z 27 kwietnia 2001 r.

Prawo ochrony środowiska

(Dz. U. z 2019 r. poz. 1396)

- Odpowiedzialność za historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi
- Szczególne przepisy o odpowiedzialności cywilnej

3

ustawa z 14 grudnia 2012 r.

o odpadach

(Dz. U. z 2019 r. poz. 701)

- odpowiedzialność związana z nieprawidłowym gospodarowaniem odpadami, ich magazynowaniem i składowaniem

ustawa z 23 kwietnia 1964 r.

Kodeks cywilny

(Dz. U. z 2019 r. poz. 1145)

- roszczenie negatoryjne i środki prewencyjne (art. 222 § 2 k.c. w zw. z art. 144 k.c., art. 439 k.c.)
- odpowiedzialność prowadzących przedsiębiorstwa wprowadzane w ruch za pomocą sił przyrody (art. 435 k.c.)
- ogólna zasada odpowiedzialności deliktowej (art. 415 k.c.)

1

rozporządzenie Ministra Środowiska z 22 lipca 2019 r.

w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku

(Dz. U. z 2019 r. poz. 1383)

2

rozporządzenie Ministra Środowiska z 1 września 2016 r.

w sprawie rejestru szkód w środowisku

(Dz. U. z 2016 r. poz. 1398)

3

rozporządzenie Ministra Środowiska z 1 września 2016 r.

w sprawie działań naprawczych

(Dz. U. z 2016 r. poz. 1396)

---

rozporządzenie Ministra Środowiska z 1 września 2016 r.

w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi

(Dz. U. z 2016 r. poz. 1395)

ODPOWIEDZIALNOŚĆ CYWILNA

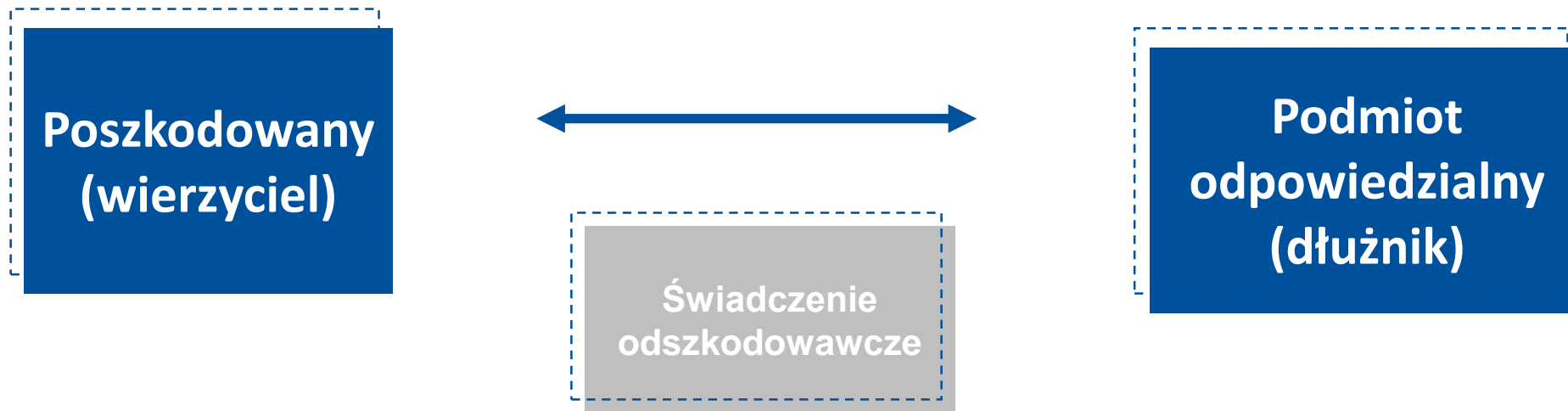
szkoda

*Uszczerbek w dobrach **poszkodowanego**, polegający na różnicy między stanem tych dóbr, powstałym na skutek zdarzenia szkodzącego, a stanem, jaki by istniał, gdyby do tego zdarzenia nie doszło*

3

- Wystąpienie bezprawnej szkody
- Zdarzenie, z którym ustawa wiąże powstanie odpowiedzialności
- Związek przyczynowy między zdarzeniem a szkodą

Klasyczne zobowiązanie odszkodowawcze

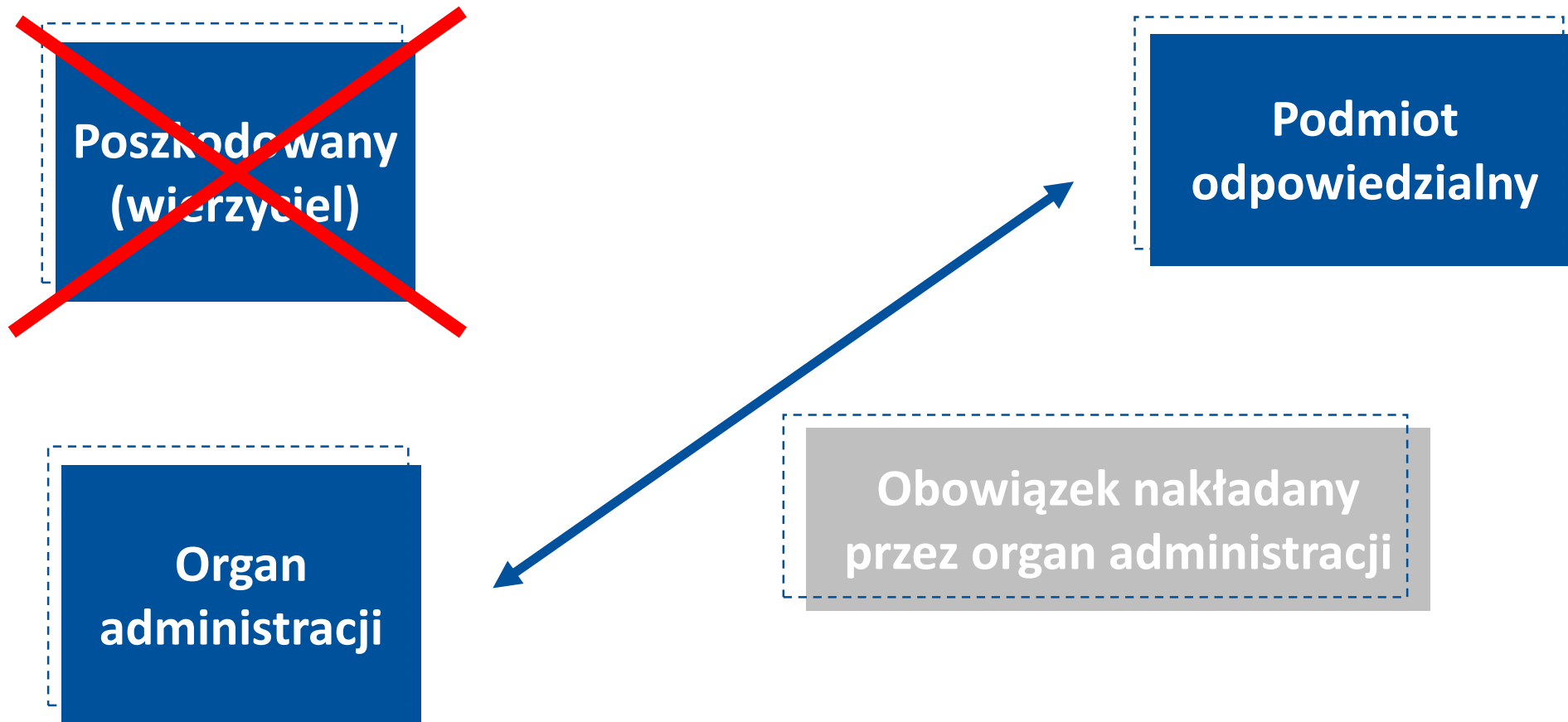

Przesłanką powstania zobowiązania odszkodowawczego jest **szkoda**.

Samo wystąpienie szkody nie jest wystarczające do powstania odpowiedzialności odszkodowawczej.

Niezbędna jest norma prawna, która na określony podmiot nakłada obowiązek odszkodowawczy

Szkoda ekologiczna

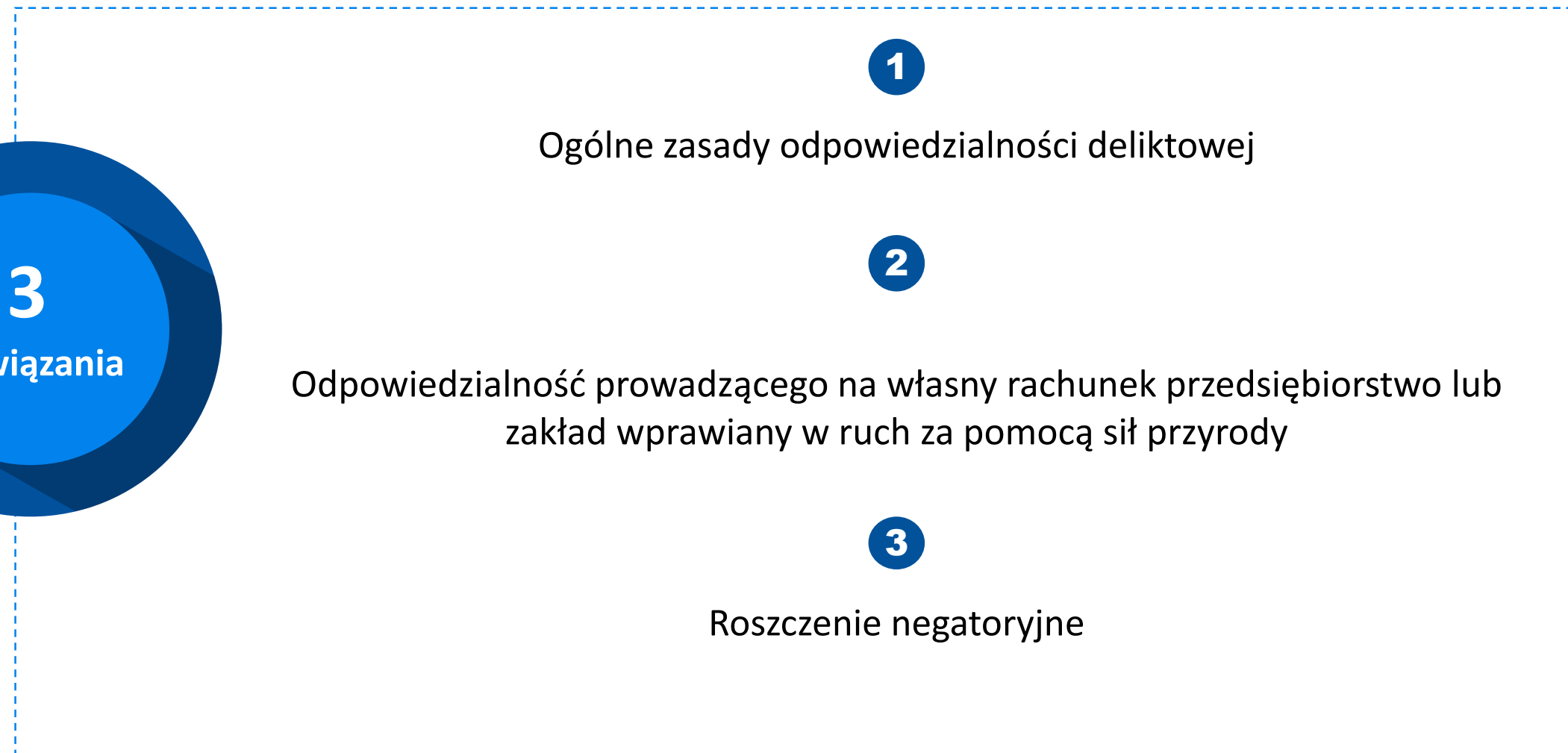
W przypadku szkód ekologicznych (szkód w środowisku) nie ma skonkretyzowanego poszkodowanego tak długo jak elementy przyrody, które doznały uszczerbku nie stanowią praw kogokolwiek.

W takim przypadku konieczna jest ingerencja organu władzy publicznej i zobowiązanie do naprawienia szkody na drodze administracyjnej.

Zdarzenia „hybrydowe”

3

rozwiązania

1

Ogólne zasady odpowiedzialności deliktowej

2

Odpowiedzialność prowadzącego na własny rachunek przedsiębiorstwo lub zakład wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody

3

Roszczenie negatoryjne

3

rozwiązania

1

Żądanie przywrócenia stanu zgodnego z prawem i podjęcia środków zapobiegawczych, jeżeli danej osobie przez bezprawne oddziaływanie na środowisko bezpośrednio zagraża szkoda lub została mu wyrządzona szkoda.

2

W razie wyrządzenia szkody przez zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku art. 435 § 1 Kodeksu cywilnego stosuje się niezależnie od tego, czy zakład ten jest wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody.

3

Odpowiedzialności za szkody wyrządzone oddziaływaniem na środowisko nie wyłącza okoliczność, że działalność będąca przyczyną powstania szkód jest prowadzona **na podstawie decyzji i w jej granicach**.

323

1. Każdy, komu przez **bezprawne** oddziaływanie na środowisko bezpośrednio zagraża szkoda lub została mu wyrządzona szkoda, może żądać od podmiotu odpowiedzialnego za to zagrożenie lub naruszenie **przywrócenia stanu zgodnego z prawem** i podjęcia środków zapobiegawczych, w szczególności przez zamontowanie instalacji lub urządzeń zabezpieczających przed zagrożeniem lub naruszeniem; w razie gdy jest to niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, może on żądać zaprzestania działalności powodującej to zagrożenie lub naruszenie.
2. Jeżeli zagrożenie lub naruszenie dotyczy środowiska jako dobra wspólnego, z roszczeniem, o którym mowa w ust. 1, może wystąpić Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego, a także organizacja ekologiczna.

Kto może wystąpić z roszczeniem?

- 1 Każdy, komu przez bezprawne oddziaływanie na środowisko bezpośrednio zagraża szkoda lub została mu wyrządzona szkoda
- 2 Organizacja ekologiczna, jeżeli zagrożenie lub naruszenie dotyczy środowiska jako dobra wspólnego

Jakie przesłanki muszą zostać spełnione?

- 1 **Bezprawne** oddziaływanie na środowisko
- 2 Powstanie szkody lub stanu bezpośredniego zagrożenia szkodą
- 3 Normalny związek przyczynowy pomiędzy oddziaływaniem na szkodą

Odpowiedzialności nie wyłącza okoliczność, że działalność będąca przyczyną powstania szkód jest prowadzona na podstawie decyzji i w jej granicach!

Czego można się domagać?

- 1 Żądanie **przywrócenia stanu zgodnego z prawem** (a nie stanu poprzedniego)
- 2 Żądanie podjęcia środków zapobiegawczych, w szczególności przez zamontowanie instalacji lub urządzeń zabezpieczających przed zagrożeniem lub naruszeniem
- 3 Żądanie zaprzestania działalności powodującej to zagrożenie lub naruszenie

3

**ODPOWIEDZIALNOŚĆ
NA PODSTAWIE USTAWY
O ZAPOBIEGANIU SZKODOM
W ŚRODOWISKU I ICH NAPRAWIE**

Szkoda w środowisku

negatywna, mierzalna zmiana stanu lub funkcji elementów przyrodniczych, oceniona w stosunku do stanu początkowego, która została spowodowana bezpośrednio lub pośrednio przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska

Szkoda w środowisku nie ma wiele wspólnego ze szkodą w rozumieniu Kodeksu cywilnego

szkoda

≠

szkoda w środowisku

Prawo cywilne

Prawo administracyjne

Konieczny uszczerbek w dobrach
jakikolwiek osoby

Nie jest związana z uszczerbkiem w
dobrach kogokolwiek

Realizowana na drodze cywilnej

Egzekwowana w formie władczego
rozstrzygnięcia organu

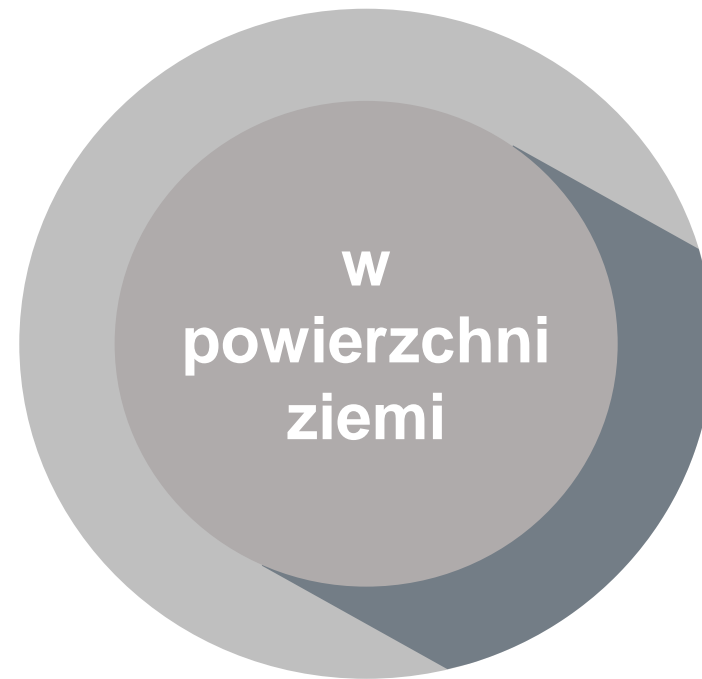
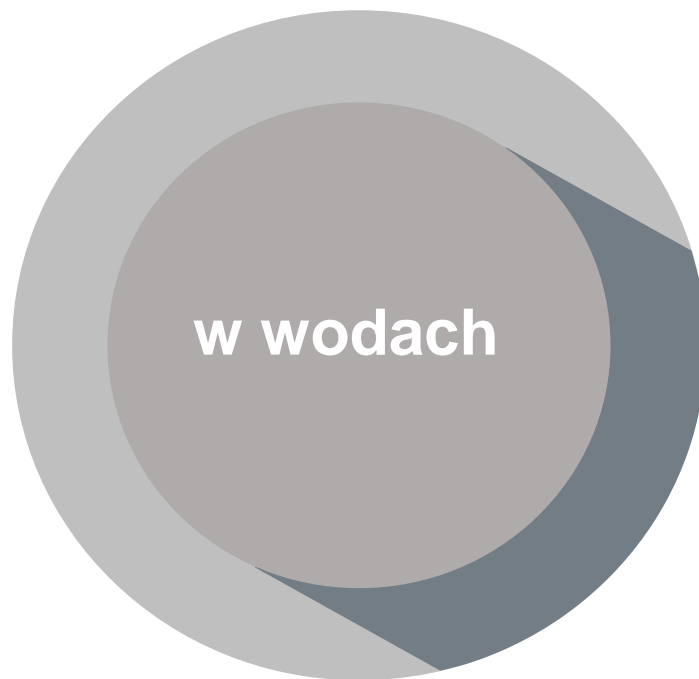
Decyzja poszkodowanego o tym, czy
domagać się naprawienia szkody

Naprawienie szkody (o ile wymagane)
jest obligatoryjne

Ochrona interesu wierzyciela
(odszkodowanie / restytucja)

Ochrona interesu „dobra wspólnego”
Brak odszkodowania

3 kategorie szkód w środowisku

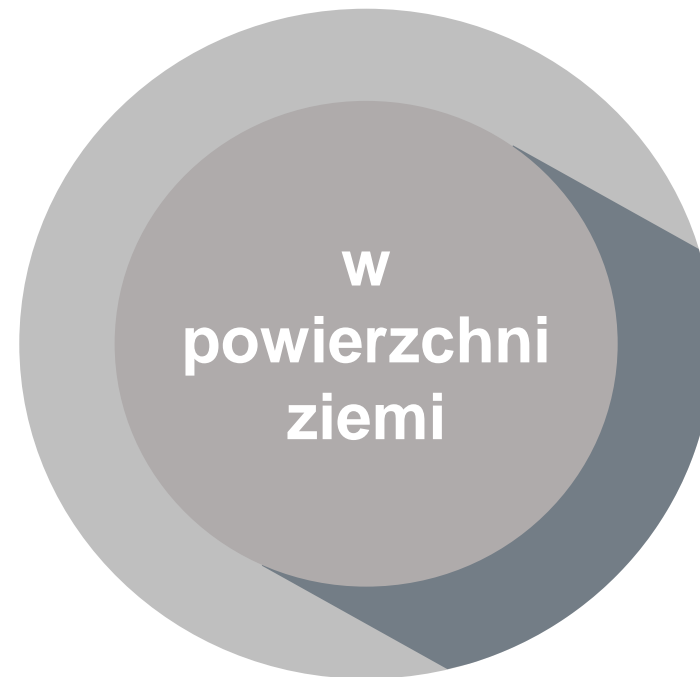

w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych, mająca znaczący negatywny wpływ na osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony tych gatunków lub siedlisk przyrodniczych

Uwaga:

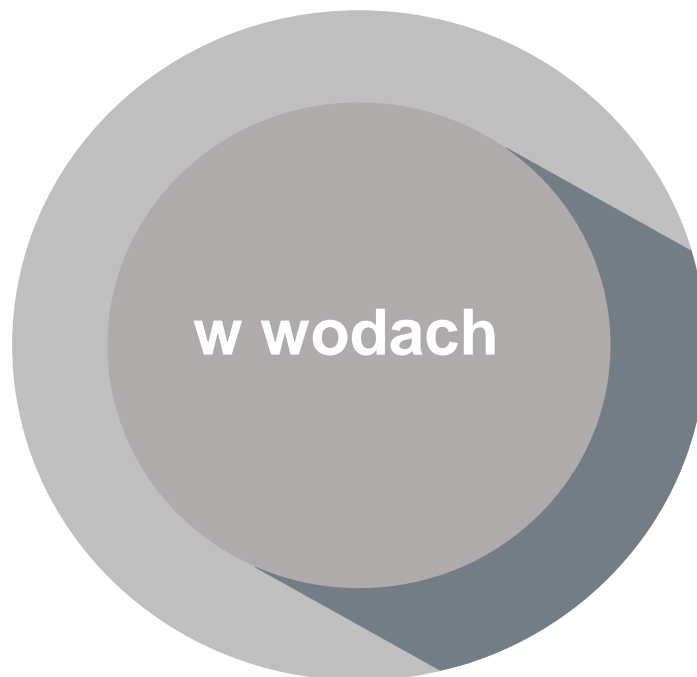
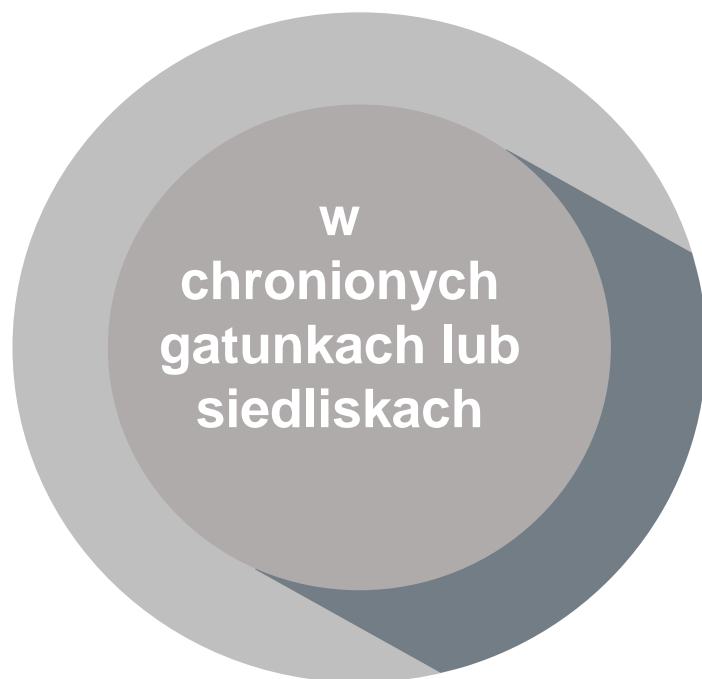
nie obejmuje uprzednio zidentyfikowanego negatywnego wpływu, wynikającego z działania podmiotu korzystającego ze środowiska zgodnie z wydaną decyzją

3 kategorie szkód w środowisku

mająca znaczący negatywny wpływ na potencjał ekologiczny, stan ekologiczny, chemiczny lub ilościowy wód lub stan środowiska wód morskich w obszarach morskich

3 kategorie szkód w środowisku

**przez co rozumie się zanieczyszczenie gleby lub ziemi,
w tym w szczególności zanieczyszczenie mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi**

Kryteria oceny wystąpienia szkody w środowisku **w gatunku chronionym**

- 1 zniszczenie gatunku chronionego w całości lub w części
- 2 pogorszenie stanu lub funkcji populacji gatunku chronionego

Kryteria oceny wystąpienia szkody w środowisku **w chronionym siedlisku przyrodniczym**

- 1 zniszczenie chronionego siedliska przyrodniczego w całości lub w części
- 2 pogorszenie stanu lub funkcji chronionego siedliska przyrodniczego
- 3 pogorszenie stanu ochrony gatunków typowych dla chronionego siedliska przyrodniczego

Kryteria oceny wystąpienia szkody w środowisku **w wodach**

- 1 mierzalna, znacząca negatywna zmiana albo zmiany przynajmniej jednego z elementów jakości lub ilości służących do klasyfikacji potencjału ekologicznego, stanu ekologicznego / chemicznego / ilościowego
- 2 mierzalna, znacząca negatywna zmiana w obrębie przynajmniej jednego kryterium cechy (dot. wód morskich)

Kryteria oceny wystąpienia szkody w środowisku **w powierzchni ziemi**

- 1 zmiana albo zmiany powodujące mierzalny skutek w postaci przekroczenia dopuszczalnej zawartości w glebie lub w ziemi co najmniej jednej substancji powodującej ryzyko

Działalność stwarzająca ryzyko szkody w środowisku

Uwaga!

Przepisy ustawy stosuje się **tylko** do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub do szkody w środowisku **spowodowanych przez działalność podmiotu korzystającego ze środowiska stwarzającą ryzyko szkody w środowisku.**

Wyjątek: szkody dotyczące gatunków chronionych lub chronionych siedlisk przyrodniczych – tutaj przepisy dotyczą również innych rodzajów działalności, jeżeli szkody wystąpiły z winy podmiotu korzystającego ze środowiska.

Uwaga!

O tym, czy dany rodzaj działalności „stwarza ryzyko szkody w środowisku” decydują kryteria formalne → listę rodzajów takich działalności zawiera art. 3 ustawy

---

Podmiot korzystający ze środowiska

- przedsiębiorca w rozumieniu przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców, a także osoby prowadzące działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego,
- jednostka organizacyjna niebędąca przedsiębiorcą,
- osoba fizyczna niebędąca przedsiębiorcą, korzystającą ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia

Wyłączenia stosowania przepisów ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku

- 1 szkoda, która zaistniała przed 30.04.2007 r. lub wynika z działalności zakończonej przed tą datą
- 2 szkoda, od której upłynęło więcej niż 30 lat
- 3 szkoda spowodowana przez konflikt zbrojny, działania wojenne, wojnę domową lub powstanie zbrojne
- 4 szkoda spowodowana przez katastrofę naturalną
- 5 szkoda spowodowana przez działalność, której głównym celem jest obronność i bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo międzynarodowe lub której jedynym celem jest ochrona przed klęską żywiołową
- 6 szkody jądrowe

Obowiązki w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia wystąpienia szkody

Podjęcie działań zapobiegawczych

Zgłoszenie do RDOŚ i WIOŚ

(jeżeli zagrożenie nie zostało zażegnane lub wystąpiła szkoda w środowisku)

Uzgodnienie warunków prowadzenia działań naprawczych

(w przypadku szkody w środowisku w powierzchni ziemi: remediacja)

Obowiązki w przypadku wystąpienia szkody

**bezpośrednie zagrożenie
szkodą w środowisku**

niezwłoczne podjęcie działań
zapobiegawczych

jeżeli działania zapobiegawcze
nieskuteczne
– zgłoszenie do RDOŚ i WIOŚ

szkoda w środowisku

- 1** podjęcie działań w celu ograniczenia szkody w środowisku
- 2** zgłoszenie szkody do RDOŚ i WIOŚ
- 3** uzgodnienie działań naprawczych z RDOŚ

Działania zapobiegawcze

działania podejmowane w związku ze zdarzeniem, działaniem lub zaniechaniem powodującym bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku, w celu zapobieżenia szkodzie lub zmniejszenia szkody, w szczególności wyeliminowanie lub ograniczenie emisji

bezpośrednie zagrożenie
szkodą w środowisku

niezwłoczne podjęcie działań
zapobiegawczych

jeżeli działania zapobiegawcze
nieskuteczne
– zgłoszenie do RDOŚ i WIOŚ

Kodeks cywilny – art. 826

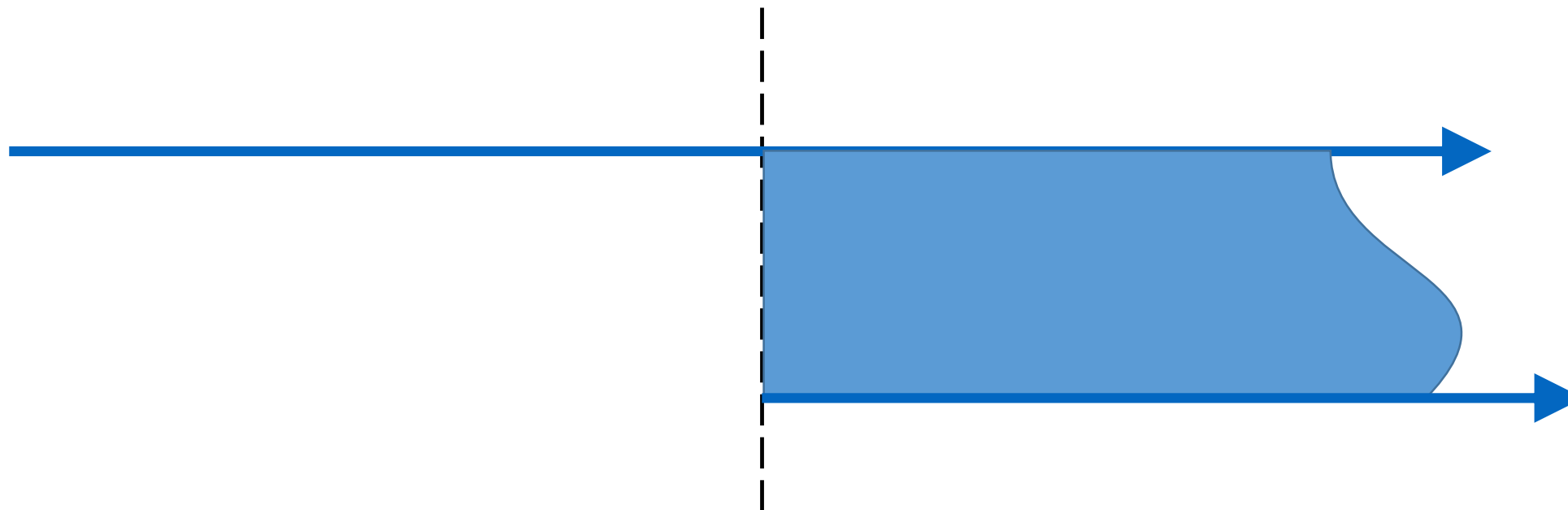

- 1 ratowanie przedmiotu ubezpieczenia
- 2 zapobieżenie szkodzie
- 3 zmniejszenie rozmiarów szkody

**ODPOWIEDZIALNOŚĆ
ZA ZANIECZYSZCZENIE
POWIERZCHNI ZIEMI**

Szkoda w powierzchni ziemi

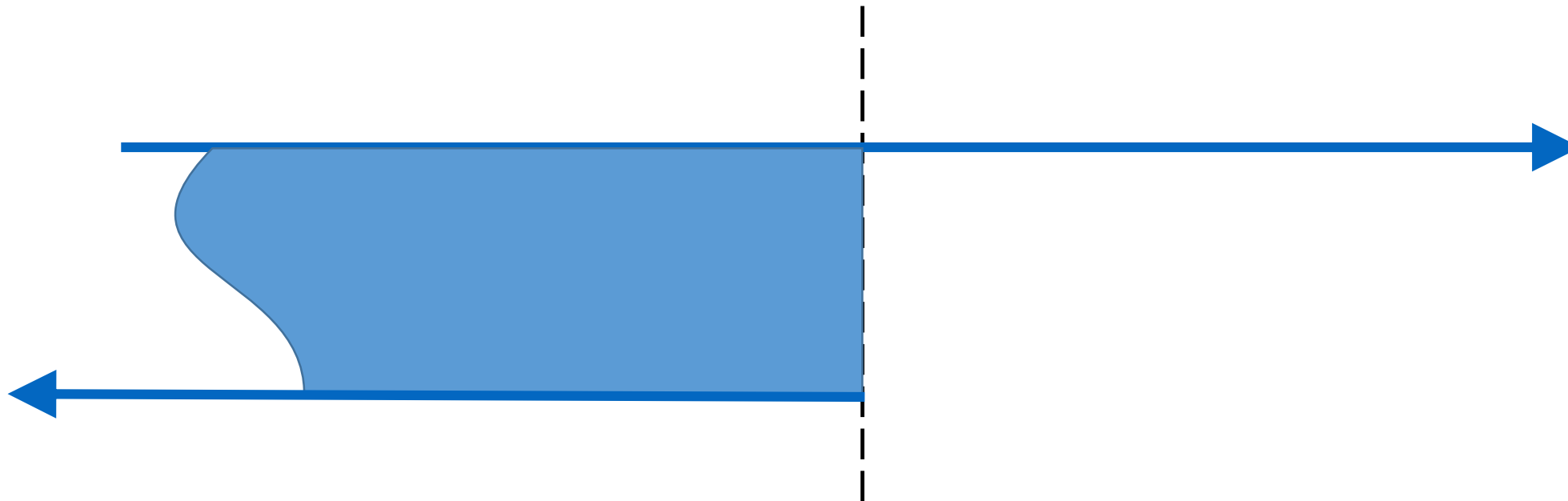

30 kwietnia 2007 r.

Bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku w powierzchni ziemi za wyjątkiem bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, która zaistniała przed dniem 30 kwietnia 2007 r. lub wynika z działalności, która została zakończona przed dniem 30 kwietnia 2007 r.

Historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi

30 kwietnia 2007 r.

zanieczyszczenie powierzchni ziemi, które zaistniało przed 30 kwietnia 2007 r. lub wynika z działalności, która została zakończona przed tą datą; także szkoda w środowisku w powierzchni ziemi, która została spowodowana przez emisję lub zdarzenie, od którego upłynęło więcej niż 30 lat

Kiedy mamy do czynienia z zanieczyszczeniem powierzchni ziemi

- 1 zanieczyszczenie powierzchni ziemi ocenia się na podstawie przekroczenia dopuszczalnych zawartości substancji powodujących ryzyko w glebie lub w ziemi
- 2 dopuszczalna zawartość w glebie i w ziemi substancji powodującej ryzyko oznacza zawartość, poniżej której żadna z funkcji pełnionych przez powierzchnię ziemi nie jest znacząco naruszona, z uwzględnieniem wpływu tej substancji na zdrowie ludzi i stan środowiska
- 3 funkcję pełnioną przez powierzchnię ziemi ocenia się na podstawie jej faktycznego zagospodarowania i wykorzystania, chyba że inna funkcja wynika z planu zagospodarowania przestrzennego
- 4 gleby, ziemi lub wód gruntowych nie uznaje się za zanieczyszczone, jeżeli stwierdzone w niej zawartości substancji są pochodzenia naturalnego

Kto jest odpowiedzialny w przypadku zanieczyszczenia historycznego?

**Władający
powierzchnią
ziemi**

**właściciel nieruchomości, a jeżeli w ewidencji
gruntów i budynków ujawniono inny podmiot
władający gruntem - podmiot ujawniony jako
władający**

Wyłączenia

jeżeli władający powierzchnią ziemi **wykaże**, że historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi dokonane **po dniu objęcia przez niego władania** spowodował **inny wskazany** podmiot, zwany dalej "innym sprawcą", obowiązek przeprowadzenia remediacji spoczywa na innym sprawcy

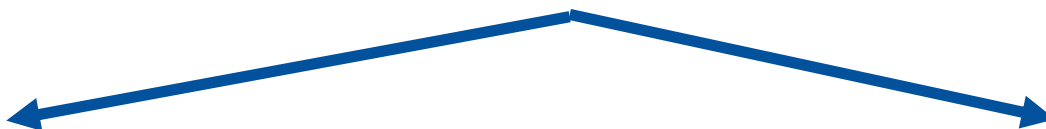

Obowiązki w przypadku zanieczyszczenia powierzchni ziemi

Zgłoszenie zanieczyszczenia do RDOŚ

**Wniosek o wydanie decyzji ustalającej plan
remediacji wraz z projektem planu remediacji**

Decyzja ustalająca plan remediacji

**Decyzja zwalniająca z obowiązku
przeprowadzenia remediacji**

RDOŚ może zwolnić z obowiązku przeprowadzenia remediacji

Jeżeli ocena występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska wykáže, że nie występuje znaczące zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

preferowany

usunięcie zanieczyszczenia, przynajmniej do dopuszczalnej zawartości w glebie i w ziemi substancji powodujących ryzyko

alternatywne

inne działania:

- a) zmniejszenie ilości zanieczyszczeń lub
- b) ograniczenie możliwości rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń i kontrolowanie zanieczyszczenia poprzez okresowe prowadzenie badań zanieczyszczenia gleby i ziemi w określonym czasie, lub
- c) przeprowadzenie samooczyszczania powierzchni ziemi, ewentualne działania wspomagające samooczyszczanie, kontrolowanie zanieczyszczenia poprzez okresowe prowadzenie badań zanieczyszczenia gleby i ziemi w określonym czasie, ewentualne ograniczenie dostępu ludzi do zanieczyszczonego terenu i ewentualna konieczność zmiany sposobu użytkowania zanieczyszczonego terenu.

z alternatywnych sposobów można skorzystać, jeżeli

nie są znane technologie lub sposoby pozwalające na usunięcie zanieczyszczenia

negatywne dla środowiska skutki działań prowadzonych w celu usunięcia zanieczyszczenia byłyby niewspółmiernie wysokie do korzyści osiągniętych w środowisku

koszty oczyszczania doprowadzające do usunięcia zanieczyszczenia byłyby nieproporcjonalnie wysokie w stosunku do korzyści osiągniętych w środowisku

obowiązany do przeprowadzenia remediacji wykaże,
że zanieczyszczenie nastąpiło przed dniem 1 września 1980 r.

ZABEZPIECZENIE ROSZCZEŃ

Kto jest obowiązany ustanowić z.r.?

- Posiadacz odpadów **obowiązany** do uzyskania zezwolenia na zbieranie odpadów lub zezwolenia na przetwarzanie odpadów, z wyłączeniem zarządzającego składowiskiem odpadów, jest obowiązany do ustanowienia zabezpieczenia roszczeń w wysokości umożliwiającej pokrycie kosztów wykonania zastępczego:
  - decyzji nakazującej usunięcie odpadów
  - usunięcia odpadów w przypadku cofnięcia niektórych rodzajów zezwoleń

Wyłączenia z obowiązku ustanowienia zabezpieczenia roszczeń

odpady obojętne określone w przepisach odrębnych

odpady spełniające kryteria dopuszczenia odpadów do składowania na składowisku odpadów obojętnych

popioły, żużle, gips oraz wydobyta w trakcie robót budowlanych niezanieczyszczona gleba / ziemia

3 zasady

1

Wytwórca odpadów jest obowiązany do gospodarowania wytworzonymi przez siebie odpadami.

2

Wytwórca odpadów lub inny posiadacz odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami wyłącznie podmiotom, które posiadają zezwolenie na zbieranie odpadów lub zezwolenie na przetwarzanie odpadów.

3

Jeżeli wytwórca odpadów lub inny posiadacz odpadów przekazuje odpady następnemu posiadaczowi odpadów, który posiada odpowiednią decyzję albo posiada wpis do rejestru w zakresie jako posiadacz odpadów prowadzący przetwarzanie odpadów, zwolniony z obowiązku uzyskania zezwolenia na przetwarzanie odpadów, **odpowiedzialność za gospodarowanie odpadami, z chwilą ich przekazania, przechodzi na tego następnego posiadacza odpadów.**

Władający
powierzchnią
ziemi

domniemywa się, że władający powierzchnią ziemi jest posiadaczem odpadów znajdujących się na nieruchomości

Obowiązki posiadacza odpadów

Posiadacz odpadów jest obowiązany do niezwłocznego usunięcia odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania.

W przypadku nieusunięcia odpadów wójt (burmistrz lub prezydent miasta), w drodze decyzji wydawanej z urzędu, nakazuje posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania.

**WAR WSP
DYŃ ÓLN
SKI+ ICY•**

DZIĘKUJĘ
za uwagę